

Ikona polskiego wzornictwa. Julia Keilowa na wystawie w Muzeum Warszawy

Muzeum Warszawy, 21.03–1.09.2024

Wystawa *Julia Keilowa. Projektantka* to pierwsza tak szeroka prezentacja twórczości wybitnej warszawskiej metaloplastyczki, jednej z czołowych postaci polskiego wzornictwa. Jej kariera trwała zaledwie kilka lat i została tragicznie przerwana przez II wojnę światową. Julia Keilowa zyskała sławę i uznanie w dziedzinie dotychczas uważanej za domenę mężczyzn. Wystawa opowiada także o szerszym zjawisku emancypacji kobiet projektantek i awansie wzornictwa do rangi sztuki, które miały miejsce w pierwszych dekadach XX wieku. Międzynarodowy kontekst dla dzieł Julii Keilowej dają wyjątkowe przedmioty projektu Soni Delaunay, Jutty Siki i Christy Ehrlich.

Julia Keilowa projektowała przedmioty codziennego użytku w stylu art déco, a artystyczne wykształcenie i doświadczenie rzeźbiarskie sprawiły, że wypracowała własny, wyrazisty styl. Dzięki popularności platernictwa, techniki pokrywania wyrobów z metali nieszlachetnych cienką powłoką srebra lub złota, przedmioty jej projektu trafiły na salony II Rzeczypospolitej, a sama Keilowa zyskała sławę i uznanie. O randze obiektów i statusie Keilowej świadczy fakt, że już w latach 30. usiłowano naśladować jej styl, pojawiły się nawet falsyfikaty jej wytworów. Dziś metaloplastyka Keilowej należy do kanonu arcydzieł polskiego wzornictwa, a jej prace są poszukiwane na rynku kolekcjonerskim, pożądane w kolekcjach publicznych i prywatnych.

Wystawa jest nie tylko największym dotychczas pokazem dzieł Julii Keilowej, ale także okazją do poznania twórczości pionierek projektowania w stylu art déco: Soni Delaunay oraz Jutty Siki

z Warsztatów wiedeńskich. Odkryciem dla polskiej publiczności będą także współczesne Keilowej projektantki tworzące w Holandii i Szwecji. Christa Ehrlich i Sylvia Stave także realizowały dla przemysłu projekty nowoczesnych, funkcjonalnych przedmiotów z metalu.

– Pomysł na wystawę zrodził się z naszego zachwytu nad urodą przedmiotów zaprojektowanych przez Julię Keilową. Te metalowe tace, popielniczki czy wazony znakomicie wpisują się w estetykę lat 30. XX wieku. Były wtedy postrzegane jako nowoczesne, eleganckie, świadczące o wyrafinowanym guście nabywców. Po II wojnie światowej zapomniano o nich, ale w latach 90. w wielkim stylu „wróciły na salony” – opowiadają kuratorki wystawy Agnieszka Dąbrowska i Monika Siwińska. – Dzisiaj doceniamy też funkcjonalność, świadomość specyfiki tworzywa, a także oryginalność rozwiązań projektowych, wynikających między innymi z rzeźbiarskiego wykształcenia i poczucia humoru artystki. Pomysły Julii Keilowej okazały się ponadczasowe – dodają kuratorki.

Julia Keilowa, z domu Ringel (1902–1942)

Urodziła się w Stryju, mieście dziś leżącym w Ukrainie, w rodzinie żydowskiej. Do gimnazjum chodziła we Lwowie i w Wiedniu. W 1922 roku wyszła za mąż za Ignacego Keila i przeniosła się wraz z nim do Warszawy, a trzy lata później rozpoczęła studia w Państwowej Szkole Sztuk Pięknych na wydziale rzeźby. Od 1932 roku współpracowała z warszawską firmą platerniczą Fraget, a następnie także z fabrykami Norblina i Braci Henneberg. Jej projekty w stylu art déco szybko zyskały uznanie krytyków i klientów. Keilowa prowadziła również własną pracownię metaloplastyczną. W latach 1932–1939 uczestniczyła w życiu artystycznym stolicy, systematycznie prezentowała rzeźby i przedmioty użytkowe na wystawach zbiorowych, także za granicą, zdobywała nagrody. W 1938 roku miała indywidualną wystawę samego wzornictwa. W kołach przyjaciół i artystów zasłynęła swą energią i siłą, była pełna inicjatywy i pomysłów. Po wybuchu II wojny światowej uciekła do Lwowa, gdzie prowadziła pracownię ceramiki. Po dwóch latach wróciła do Warszawy, ukrywała się poza gettem. W 1942 roku została zamordowana przez gestapo.

Wybitna projektantka II RP

W krótkim życiu i niecałej dekadzie intensywnej kariery Julii Keilowej manifestują się zjawiska właściwe pierwszym dziesięcioleciom XX wieku, a szczególnie latom 30. w Warszawie. Podział na sztukę wysoką i użytkową się zaciera, szkoły artystyczne zaczynają kształcić projektantów, a artystki-projektantki zyskują uznanie i budują swoje kariery na równi z życiem rodzinnym. Przemysł coraz chętniej zatrudnia projektantów i dzięki ich pracom buduje swoją markę. Eleganckie platery w stylu art déco konkurują z droższymi srebrami. W Polsce, która w 1918 roku odzyskała niepodległość, nowoczesne wzornictwo miało wspomóc modernizację młodego państwa. Prace metaloplastyczne Keilowej funkcjonowały często jako wizytówka sztuki II Rzeczypospolitej.

Julia Keilowa niewątpliwie skorzystała z możliwości, które miała, ale niezbędne były: talent, kreatywność, upór, pracowitość i konsekwencja w tworzeniu wyrazistego stylu. Dziś można śmiało

powiedzieć, że projektantka świadomie i w niezwykłym tempie zbudowała markę osobistą – jej nazwisko było synonimem pięknych, użytkowych przedmiotów, wykonywanych fabrycznie, a nadal będących dziełem sztuki.

Pionierki nowoczesnego wzornictwa i stylu art déco

Podobne, choć nie identyczne, były losy współczesnych i starszych od Keilowej twórczyń z europejskich ośrodków i środowisk – Soni Delaunay, Jutty Siki, Christy Ehrlich i Sylvii Stave. Ich twórczość zaprezentowana na wystawie pogłębia opowieść o wzornictwie jako równoprawnej dziedzinie sztuki i projektantkach, które były artystkami. Pokazane zostaną między innymi: gwasze i tkaniny projektu Delaunay ze zbiorów Muzeum Sztuki Dekoracyjnej w Paryżu, porcelana i szkło Jutty Siki z kolekcji Muzeum Sztuki Stosowanej w Wiedniu, metaloplastyka Christy Ehrlich z niderlandzkiego Muzeum Srebra w Schoonhoven oraz srebra i metalowe przedmioty projektu Sylvii Stave z kolekcji prywatnej. Przegląd najlepszego wzornictwa w stylu art déco dopełnia wybór obiektów z Polski i z zagranicy, pochodzących ze zbiorów prywatnych, muzealnych i kolekcji Muzeum Warszawy.

Sonia Delaunay (1885–1979) to francuska malarka pochodzenia ukraińskiego, projektantka tkanin i ubiorów. Na początku XX wieku razem z mężem Robertem współtworzyła paryską bohemę. Ich awangardowe malarstwo, zrodzone z fascynacji kolorem i abstrakcją, nazywano orfizmem lub symultanizmem. W 1911 roku Delaunay uszyła koc dla synka z barwną kompozycją w duchu orfizmu, a w kolejnych dekadach stworzyła kilkaset projektów tkanin, ubiorów i przedmiotów codziennego użytku. Zajmowała się projektowaniem kostiumów dla Baletów Rosyjskich Siergieja Diagilewa i wzorów jedwabnych tkanin z lyońskich fabryk. Stworzyła markę handlową, miała swój butik na wystawie światowej w Paryżu w 1925 roku, a jej stroje nosiły gwiazdy Hollywood.

Jutta Sika (1877–1964) to austriacka projektantka sztuki użytkowej, graficzka i pedagoga. W 1901 roku była jedną z założycielek grupy Wiener Kunst im Hause, która w 1903 roku przerodziła się Warsztaty Wiedeńskie. Misją tej artystycznej spółdzielni było zrównanie roli projektanta i rzemieślnika, wspólne tworzenie przedmiotów codziennego użytku, dostępnych dla szerokiego grona odbiorców. Artyści z kręgu Warsztatów Wiedeńskich cenili proste formy i staranne wykonanie. Jutta Sika, realizując te idee, z powodzeniem projektowała ceramikę i szkło oraz współpracowała ze znanymi austriackimi fabrykami. Przygotowywała też wzory ubiorów, ozdób choinkowych, pocztówek i opakowań.

Christa Ehrlich (1903–1995) to austriacka projektantka, która ukończyła Kunstgewerbeschule i działała w kręgu Warsztatów Wiedeńskich. Była zatrudniona w biurze architektonicznym Josefa Hoffmanna. W 1927 roku rozpoczęła pracę jako projektantka w dużej holenderskiej firmie złotniczej De Zilverfabriek Voorschoten. Artystka wcześniej nie zajmowała się metalem, ale bardzo szybko odnalazła się w nowej roli. Projektowała naczynia w duchu art déco, które zyskały uznanie klientów. Ehrlich resztę życia zawodowego związała z holenderskim zakładem. Projektowała również ceramikę dla fabryki porcelany Regout w Maastricht oraz katalogi i materiały reklamowe dla Voorschoten.

Sylvia Stave (1908–1994) to szwedzka projektantka. Uczyła się w Techniska skolan w Sztokholmie, czyli uczelni wyższej, zajmującej się sztuką, projektowaniem i rzemiosłem. W młodości była sportsmenką,

reprezentowała Szwecję na międzynarodowych zawodach lekkoatletycznych. W 1929 roku związała się z prestiżową firmą złotniczą C.G. Hallbergs Guldsmedsaktiebolag ze Sztokholmu. W wieku 25 lat została jej dyrektorką artystyczną. Projektowała przedmioty użytkowe w stylu art déco. Stawa w 1940 roku wyszła za mąż, przeniosła się do Francji i porzuciła pracę zawodową oraz dobrze rozwijającą się karierę.

Największa prezentacja twórczości Keilowej

Podstawą ekspozycji jest jednak blisko 80 obiektów zaprojektowanych i wykonanych przez Keilową. To dotąd najszersza prezentacja jej twórczości, obejmująca wykonane ręcznie unikatki i prace rzeźbiarskie. Dorobek Keilowej rozproszył się podczas II wojny światowej, a w kolejnych dziesięcioleciach popadał w zapomnienie, także ze względu na zmianę ustroju. Socjalistyczne państwo polskie świadomie zacierało pamięć o dorobku II Rzeczypospolitej, upaństwowiono zakłady platownicze, nie dbano o respektowanie praw autorskich. Jednocześnie zmieniały się upodobania estetyczne i styl lat 30. wydawał się staroświecki. Ostatnie dziesięciolecie to powrót art déco i ponowne odkrywanie twórczości Keilowej.

– Wystawa w Muzeum Warszawy to pierwsza tak szeroka prezentacja dorobku Julii Keilowej. Pozwala obejrzeć kilkadziesiąt prac artystki, rozproszonych na co dzień w kolekcjach publicznych i prywatnych. Podejmujemy też próbę uporządkowania atrybucji, czyli wskazania, kiedy autorstwo Keilowej jest pewne lub poparte materiałami źródłowymi, a kiedy przypisywane – mówią kuratorki ekspozycji Agnieszka Dąbrowska i Monika Siwińska. – To wyzwanie przypomina nieco układanie niekompletnych puzzli, ale liczymy, że wystawa i towarzysząca jej publikacja będą dobrą bazą dla przyszłych badaczy dorobku Keilowej. Na wystawie pokazujemy też kilka osobistych pamiątek po projektantce. To unikatki, które rzucają światło na barwną osobowość artystki – dodają kuratorki.

Cukiernica *Kula*, talerz dekoracyjny *Trzy trójkątki*, patera trójsierpowa

Zaprojektowane przez Julię Keilową przedmioty wyróżniają: wyrazisty styl, wyważona kompozycja oparta na matematycznych proporcjach, dążenie do harmonii, rytmiczność i elegancja. Artystka chętnie zestawiała ze sobą podstawowe bryły geometryczne – stożki, walce, kule, graniastopy. Ich układ jest czytelny i precyzyjnie dopasowany, zrównoważony. Bryły nie są jednak ciężkie ani kanciaste. Ostre formy łagodzą wyoblenia, łuki i sierpowate wygięcia. Keilowa miała ulubione kształty, umiejętnie stosowała je w różnych projektach. Jej projekty cechuje duża świadomość bryły i przestrzeni. Pomimo niewielkiej skali dostrzegalne jest rzeźbiarskie podejście do form przedmiotów. Artystka równie umiejętnie wykorzystywała światło. Połysk, refleksy i kontrastujące z nimi cienie to charakterystyczne cechy srebrzystego metalu. To nie bogactwo ornamentu i zdobień, a oryginalne łączenia prostych form, miękkie krawędzie, rytmiczne uskoki budują niezwykłą dekoracyjność przedmiotów jej projektu.

Benedykt Jerzy Dorys wielokrotnie fotografował cukiernice, patery, popielniczki, misy czy świeczniki zaprojektowane przez Keilową. Na jego znakomitych czarno-białych zdjęciach doskonale widać

wyrazisty styl i piękno tych przedmiotów. Świetlne refleksy, połysk i kontrastowość form grają główną rolę także we współczesnej sesji zrealizowanej specjalnie dla Muzeum Warszawy przez Filipa Preisa. Młody artysta stworzył wyjątkowe zdjęcia w onirycznym klimacie.

Keilowa współcześnie

W ostatniej części wystawy będzie można poznać współczesne spojrzenie na postać i twórczość Julii Keilowej. Studentki i studenci warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych i School of Form pokażą ponad trzydzieści nowoczesnych rozwiązań projektowych, których inspiracją były jej dokonania.

Odwiedzające i odwiedzający wystawę także będą mieć szansę na spróbowanie swoich sił w projektowaniu. Na stole-warsztacie przygotowane zostaną materiały do... papieroplastyki! Studenci Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie w latach 20. i 30. XX wieku rozwijali umiejętność projektowania na zajęciach z kompozycji brył i płaszczyzn, podczas których jednym z ćwiczeń było właśnie tworzenie form przestrzennych z papieru. Finezyjnie zawijane i zaginane kartoniki świadczyły o ich dyscyplinie formalnej, wycuciu przestrzeni, dużej wyobraźni i poczuciu humoru.

Oprowadzania kuratorskie i autorskie, wykłady, warsztaty z rzemiosła artystycznego

W każdą niedzielę o 16.00 wystawę będzie można obejrzeć wraz z kuratorkami lub zaproszonymi ekspertkami i ekspertami, m.in. Małgorzatą Czyńską, Arturem Setniewskim czy Agnieszką Kasprzak. Pierwsze oprowadzanie 26 marca poprowadzi kuratorka Monika Siwińska. Odbędą się także trzy wykłady poświęcone kobietom w projektowaniu lat międzywojennych i warsztaty z metaloplastyki. Kuratorki wystawy i redaktorki książki towarzyszącej wystawie – Agnieszka Dąbrowska i Monika Siwińska – spotkają się z czytelniczkami i czytelnikami na spotkaniu premierowym 24 kwietnia.

Raz w miesiącu, w sobotę, rodziny z dziećmi będą mogły wziąć udział w warsztatach, na których stworzą własne przedmioty inspirowane stylem art déco i twórczością Julii Keilowej. Dla klas szkolnych przygotowane zostały lekcje muzealne: o geometrii i kompozycji przestrzennej, o dobrym procesie projektowania (*design thinking*), a także o budowaniu marki osobistej sto lat temu.

Pierwszy katalog projektów Keilowej

Wystawie towarzyszy polsko-angielska publikacja **Julia Keilowa. Projektantka art déco** pod redakcją kuratorek wystawy – Agnieszki Dąbrowskiej i Moniki Siwińskiej. Wydawnictwo przybliży sylwetkę projektantki, jej warsztat, drogę zawodową oraz sposoby budowania własnej marki. Książka zawiera też pierwszy katalog twórczości metaloplastycznej Keilowej, który obejmuje udokumentowane projekty jej autorstwa i pokazuje walory powstałego w krótkim czasie, ale niezwykle bogatego dorobku. Premiera książki: 24 kwietnia.

Wystawa *Julia Keilowa. Projektantka* potrwa od 21 marca do 1 września 2024 roku w Muzeum Warszawy na Rynku Starego Miasta 32. Muzeum jest czynne we wtorki, środy, piątki i soboty w godzinach od 11.00 do 19.00, w czwartki od 11.00 do 20.00, w niedziele od 11.00 do 18.00. Bilety: 20 zł / 15 zł, w czwartki wstęp bezpłatny.

Wystawie towarzyszy książka pod tytułem *Julia Keilowa. Projektantka art déco* pod redakcją Agnieszki Dąbrowskiej i Moniki Siwińskiej. Premiera 24 kwietnia.

Więcej o wystawie i programie towarzyszącym:

www.muzeumwarszawy.pl/wystawa/julia-keilowa-projektantka.

Organizator:

Patroni medialni:

VOGUE

SZUM

Partnerzy:

austriackie forum kultury waw

Kontakt dla mediów:

Aleksandra Migacz

Muzeum Warszawy

22 277 43 45, 723 249 094

aleksandra.migacz@muzeumwarszawy.pl

Materiały dla mediów:

www.muzeumwarszawy.pl/dla-mediow

KOLOFON

kuratorki Agnieszka Dąbrowska, Monika Siwińska

współpraca kuratorska Lena Wicherkiewicz, Julian Klonowski

projekt wystawy Jan Strumiłło z zespołem: Cezary Nagórski, Kacper Borek

produkcja Marta Galewska

projekt graficzny Jakub Jezierski, Nina Chodaczek

projekt plakatu Anna Światłowska

tłumaczenia Guy Russel Torr, Zosia Sochańska

redakcja i korekta Urszula Drabińska

konserwacja Beata Galperyn-Kołodziejska, Piotr Kaczkiełło, Julia Kłosińska, Robert Kołodziejski, Janusz Mróz, Igor Nowak, Piotr Popławski, Adam Wrzosek

wypożyczenia zewnętrzne Janusz Kurczak

wypożyczenia wewnętrzne Tomasz Lewandowski, Aleksandra Lis, Małgorzata Oliwińska, Dorota Parszewska, Joanna Rykiel, Zuzanna Sieroszevska-Rolewicz, Filip Żelewski

koordynacja digitalizacji Mikołaj Kalina

program towarzyszący Wanda Kaczor

program edukacyjny Anna Zdanowska, Katarzyna Liwak-Rybak

komunikacja i marketing Joanna Andruszko, Małgorzata Czajkowska, Melissa Czaplicka, Agata Fijałkowska, Agata Fronczyk, Klaudia Gniady, Dagmara Jędrzejewska, Daniel Karwowski, Anna Ładna, Aleksandra Migacz, Jowita Purzycka

realizacja wystawy Ksenia Góreczna, Paweł Grochowalski, Krzysztof Hernik, Piotr Lipiński, Artur Miniewicz, Katarzyna Radecka, Adam Rogowski, Anna Rutkowska, Dariusz Salański, Leszek Sokołowski, Mariusz Stawski, Piotr Wójtowicz, Adam Wrzosek

wypożyczenia z instytucji

Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie
Biblioteka Narodowa
Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi
Fundacja Zbiorów Rodziny Sosenków
Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk
Musée des Arts décoratifs w Paryżu
MAK Museum für angewandte Kunst w Wiedniu
Muzeum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie
Muzeum Fabryki Norblina w Warszawie
Muzeum Narodowe w Krakowie
Muzeum Narodowe w Warszawie
Muzeum Regionalne w Stalowej Woli
Muzeum Ziemi Mińskiej w Mińsku Mazowieckim
Nederlands Zilvermuseum w Schoonhoven
Stołeczny Konserwator Zabytków – Pracownia Karola Tchoraka
Villa la Fleur – Muzeum École de Paris
Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma
Studenci ASP
Studenci School of Form

zbiory prywatne

Piotr Bazylko

Izabela Fijałkowska
Łukasz Gorczyca
Adam Leja
Józef Mrozek
Jolanta Różalska
Aneta i Artur Sawa
Michał Sikora
Monika Siwińska
Mariusz Żyła

reprodukcje ze zbiorów

Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie
BnF – Bibliothèque nationale de France
Federacja Bibliotek Cyfrowych
Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk
Muzeum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie
Narodowe Archiwum Cyfrowe
RKD – Netherlands Institute for Art History
Polona.pl
Vogue Archive

partnerzy

Muzeum Fabryki Norblina w Warszawie
Austriackie Forum Kultury
Narodowe Archiwum Cyfrowe

współpraca z uczelniami

Wydział School of Form, Uniwersytet Szkoła Wyższej Psychologii Społecznej
Wydział Wzornictwa Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie